Транзитні операції ФОП: ризики фінмоніторингу банку

Кошти надійшли на рахунок ФОП і того самого дня були перераховані далі. Чи означає це, що банк бачить **транзитну операцію** і обов’язково запустить фінмоніторинг?

Ні. Сам по собі швидкий рух коштів не означає порушення і не перетворює господарську операцію на підозрілу. Для банку значення має сукупність обставин: **хто перерахував кошти, за що вони отримані, куди вони пішли далі, хто є кінцевим отримувачем та наскільки весь ланцюг відповідає фактичній діяльності ФОП**.

> **Головне:** проблема не у швидкості переказу коштів як такій. Питання виникає тоді, коли рахунок ФОП фактично використовується лише як проміжна ланка, а економічний зміст подальшого руху грошей незрозумілий або не відповідає бізнес-моделі підприємця.

Що означають «транзитні операції» ФОП

У практичному контексті фінансового моніторингу поняттям «транзитний рух коштів» часто описують ситуацію, коли гроші надходять на рахунок та протягом короткого часу повністю або майже повністю перераховуються далі.

При цьому потрібно розрізняти **транзитність руху коштів клієнта** та технічний банківський термін «транзитний рахунок». Це не одне й те саме.

Законодавство про фінансовий моніторинг не встановлює універсального правила, за яким будь-яке швидке перерахування отриманих ФОП коштів автоматично вважається порушенням.

Натомість банк здійснює постійний моніторинг операцій клієнта та зіставляє їх із відомою йому інформацією про діяльність, характер ділових відносин і ризик клієнта.

Як виглядає транзитний рух коштів для банку

Типова картина, яка може потребувати додаткового пояснення:

клієнти → рахунок ФОП → інший рахунок → наступні отримувачі

Для фінмоніторингу важливим є питання: **яку економічну функцію виконує кожна ланка цього ланцюга?**

Наприклад, цілком зрозумілою може бути модель:

покупець → ФОП → оплата постачальнику товару

Тут надходження і подальший платіж безпосередньо пов’язані з господарською діяльністю підприємця та можуть бути підтверджені замовленням, накладною, рахунком постачальника та іншими документами.

Значно більше запитань може виникнути щодо системної моделі:

покупці → ФОП → особиста картка підприємця → різні фізичні особи

У такому випадку з самої банківської виписки вже не очевидно, чому підприємницький дохід після отримання розподіляється між іншими фізичними особами.

Що саме може привернути увагу фінмоніторингу

Оцінювати потрібно не одну операцію, а поведінку рахунку в цілому. Додаткового пояснення можуть потребувати, зокрема, такі ситуації:

- значна частина отриманих коштів невдовзі перераховується далі;
- залишок коштів на рахунку систематично мінімальний порівняно з оборотом;
- після надходження коштів вони переводяться на особистий рахунок ФОП і майже одразу — іншим особам;
- велика кількість переказів фізичним особам без зрозумілого зв’язку з діяльністю;
- призначення платежів не пояснюють економічного змісту операцій;
- характер витрат не відповідає задекларованій або фактичній діяльності підприємця;
- суми та характер операцій суттєво відрізняються від інформації про бізнес, яку раніше отримав банк;
- відсутні документи, які дозволяють пояснити походження або подальший рух коштів.

Жодна з цих обставин окремо не означає автоматично незаконної діяльності. Банк застосовує ризик-орієнтований підхід та аналізує сукупність наявної інформації.

Чи є швидке перерахування коштів порушенням

Ні. Для звичайної господарської діяльності швидкий рух коштів може бути абсолютно природним.

Наприклад, торговельний ФОП отримує оплату від покупців та того самого дня розраховується з постачальниками. Інший підприємець після отримання валютної виручки сплачує податки, послуги підрядників або інші господарські витрати.

У таких випадках важливо не те, скільки годин кошти перебували на рахунку, а **чи має подальший платіж зрозумілу економічну причину та документальне підтвердження**.

Операція	**Що пояснює її зміст**
Оплата постачальнику	договір, рахунок, накладна, замовлення
Оплата підряднику	договір, акт, рахунок, результат виконаних робіт
Податки	податковий обов’язок та відповідне призначення платежу
Оренда	договір оренди та платіж за відповідний період
Повернення позики	договір та документи, що підтверджують отримання позики
Переказ власних коштів підприємцю	фактичний характер операції та подальше використання коштів, якщо банк запитує таку інформацію

ФОП → особиста картка → інша фізична особа

Саме ця модель заслуговує на окрему увагу.

Підприємець може перераховувати власні кошти з підприємницького рахунку для особистого використання. Але якщо після такого переказу гроші систематично майже без затримки спрямовуються іншим фізичним особам, банк бачить вже не лише операцію між двома власними рахунками.

Фактично формується ланцюг:

ФОП → особиста картка → третя особа

І тоді ключовим стає питання про кінцеву мету платежу.

Якщо отримувач є постачальником товарів, виконавцем робіт або іншою особою, якій ФОП фактично здійснює господарський платіж, потрібно бути готовим пояснити, чому розрахунок проводився через особистий рахунок, а не безпосередньо з підприємницького.

Якщо це особисті витрати підприємця, пояснення повинно відповідати реальним обставинам. Не потрібно штучно перетворювати особисту операцію на господарську.

Приклад: коли рух коштів виглядає транзитним

Уявімо ФОП, який протягом місяця отримав від клієнтів 200 000 грн.

З них 110 000 грн підприємець перерахував на власну особисту картку. Протягом кількох хвилин або годин із цієї картки 105 000 грн були перераховані п’ятьом різним фізичним особам.

З точки зору аналізу руху коштів банк може поставити цілком логічні питання:

- ким є ці п’ять осіб;
- за що вони отримали гроші;
- чи пов’язані ці платежі з діяльністю ФОП;
- чому кошти спочатку переводилися на особистий рахунок;
- які документи підтверджують відповідні операції.

Інша картина буде, якщо ті самі 110 000 грн перераховано безпосередньо кільком постачальникам згідно з рахунками та накладними, які відповідають фактичній торговельній діяльності ФОП.

Сума може бути однаковою, але **економічний зміст і можливість пояснити рух**

коштів — принципово різні.

Чи потрібно спеціально залишати гроші на рахунку ФОП

Ні. Не потрібно штучно затримувати кошти на рахунку на день, три дні чи тиждень лише для того, щоб операція нібито не виглядала транзитною.

У законодавстві немає загального правила про мінімальний час перебування підприємницьких коштів на рахунку.

Штучне створення «правильної історії» не вирішує основного питання фінмоніторингу — **який реальний економічний зміст операції**.

Якщо ФОП повинен сьогодні оплатити реальному постачальнику товар, немає сенсу чекати кілька днів лише заради зовнішнього вигляду рахунку.

Чи потрібно створювати штучні витрати

Так само не потрібно здійснювати непотрібні платежі лише для того, щоб рахунок ФОП мав «більш підприємницький вигляд».

Наприклад, консультант, програміст або дизайнер може мати значний оборот і мінімальні поточні витрати. Для такої бізнес-моделі відсутність закупівель товару, оренди складу чи значної кількості постачальників цілком природна.

Натомість торговельний бізнес із великим товарообігом логічно породжує інші питання: походження товару, постачальники, логістика, зберігання, працівники або підрядники.

Тому оцінювати рух коштів потрібно **від бізнес-моделі конкретного ФОП, а не від універсального шаблону**.

Що бачить банк, крім однієї операції

Фінмоніторинг аналізує не лише окремий платіж. Значення може мати загальна структура операцій за певний період.

Показник	Яке питання може виникнути
Загальний оборот	Чи відповідає він заявленому масштабу діяльності?
Кількість платників	Хто є клієнтами та за що вони платять?
Частка коштів, переказаних далі	Куди спрямовується основна частина надходжень?
Швидкість подальших переказів	Чому кошти практично одразу залишають рахунок?
Кінцеві отримувачі	Яке їх відношення до діяльності ФОП?
Особиста картка	Чому господарський грошовий потік проходить через особистий рахунок?
Готівка	Навіщо вона необхідна конкретній бізнес-моделі?
Призначення платежів	Чи дозволяють вони зрозуміти зміст операцій?

Чому бізнес-модель важливіша за саму суму

Законодавство про фінансовий моніторинг побудоване на ризик-орієнтованому підході.

Належна перевірка включає постійний моніторинг операцій клієнта щодо їх відповідності інформації про клієнта, його діяльність та ризик. За необхідності банк також аналізує інформацію про джерело коштів.

Обсяг заходів належної перевірки залежить, зокрема, від ризик-профілю клієнта, мети ділових відносин, сум операцій та їх регулярності.

Саме тому універсальної «безпечної суми», нижче якої можна не звертати уваги на економічний зміст операцій, для такого аналізу немає.

Як пояснити транзитний рух коштів банку

Якщо банк поставив питання щодо швидкого руху коштів, відповідь краще будувати не навколо твердження «я маю право переказувати власні гроші», а навколо фактичного економічного змісту операцій.

Для кожного суттєвого ланцюга потрібно встановити:

1. **Джерело надходження.** Хто заплатив ФОП і за що?
2. **Підставу.** Договір, замовлення, рахунок, продаж товару або надання послуги.
3. **Наступний переказ.** Кому і чому були перераховані кошти?
4. **Статус отримувача.** Постачальник, підрядник, власний рахунок, родич, кредитор або інша особа.
5. **Документ.** Що підтверджує саме цю операцію?

Для великої кількості операцій зручно сформувати окрему таблицю:

Дата	Сума	Звідки кошти	Куди перераховано	Причина	Документ
…	…	…	…	…	…

Такий формат дозволяє побачити не окремі платежі, а повний рух коштів та економічний зв’язок між операціями.

Як зменшити ризик непорозумінь із банком

- проводити господарські платежі безпосередньо з рахунку ФОП, якщо це відповідає реальній операції;
- не використовувати особистий рахунок як системний проміжний рахунок між ФОП та бізнес-контрагентами;
- зазначати зрозумілі призначення платежів;
- зберігати документи, які підтверджують основні надходження та витрати;
- підтримувати актуальною інформацію про вид діяльності та очікувані обороти, яку має банк;
- не дробити операції штучно з метою обходу банківського контролю;
- не створювати фіктивні витрати або документи для формування «правильної» картини руху коштів.

Мета не полягає в тому, щоб пристосувати рух коштів до алгоритму банку. **Рух коштів повинен природно відображати реальний бізнес.**

Що говорить НБУ

Національний банк послідовно наголошує на необхідності змістовного, а не формального аналізу діяльності клієнтів.

У січні 2026 року НБУ окремо звернув увагу банків на необхідність комплексно аналізувати документи та інформацію, що можуть підтверджувати ведення клієнтом звичайної господарської діяльності. Це роз’яснення стосувалося виявлення ознак компаній-оболонок, тому його не слід автоматично переносити на кожного ФОП, однак воно добре демонструє загальний підхід регулятора: оцінюється **реальна економічна діяльність, а не одна формальна ознака**.

Роз’яснення Національного банку України від 21.01.2026

Основні вимоги щодо належної перевірки та моніторингу операцій клієнта встановлені Законом України № 361-IX.

Закон України № 361-IX — офіційний текст

Перевірити банківські операції ФОП до запиту банку

Компанія «Вікторія» аналізує банківські виписки ФОП, структуру надходжень і витрат, перекази між власними рахунками, платежі фізичним особам та інші операції, які можуть потребувати додаткового пояснення.

Якщо запит банку вже отримано, аналізуємо його разом із виписками та документами і допомагаємо сформувати послідовне пояснення операцій.

Фінмоніторинг ФОП: аналіз операцій та підготовка відповіді банку

Поширені запитання

Чи є швидкий переказ грошей з рахунку ФОП транзитною операцією?

Не обов’язково. Сам строк перебування коштів на рахунку не визначає правомірність операції. Значення мають її економічний зміст, отримувач, зв’язок із діяльністю ФОП та загальна структура руху коштів.

Скільки днів потрібно тримати гроші на рахунку ФОП?

Загального правила про мінімальний строк перебування коштів на рахунку ФОП

немає. Штучно затримувати кошти лише заради фінмоніторингу не потрібно.

Чи можна переводити гроші з рахунку ФОП на особисту картку?

Сам факт переказу між рахунками підприємця не означає порушення. Для фінмоніторингу додаткові питання можуть виникнути щодо системного подальшого руху цих коштів, особливо якщо вони одразу перераховуються іншим особам.

Чи є великий оборот без значних витрат ознакою транзитності?

Не сам по собі. Для консультанта, IT-фахівця або іншого постачальника інтелектуальних послуг невелика кількість господарських витрат може бути природною. Оцінювати структуру операцій потрібно з урахуванням конкретної бізнес-моделі.

Чи потрібно платити постачальнику саме з рахунку ФОП?

Якщо платіж пов’язаний із підприємницькою діяльністю, прямий розрахунок із бізнес-рахунку робить економічний ланцюг операції значно зрозумілішим. Використання особистого рахунку як системної проміжної ланки може потребувати додаткового пояснення.

Що робити, якщо банк уже запитав пояснення транзитних операцій?

Потрібно проаналізувати весь ланцюг руху коштів, встановити економічний зміст кожного суттєвого переказу та зіставити його з відповідними документами. Відповідь доцільно будувати за принципом: операція — пояснення — документ.

Підготовка відповіді фінмоніторингу банку